

آپدیت تیر ۱۴۰۵

بررسی خط به خط کتاب

نکات مهم

خلاصه

حقوق مالکیت فکری (مقدمه‌ای بر مالکیت فکری)

ناشر: میزان (دکتر سیدحسن میرحسینی)

دانشگاه پیام نور و سایر دانشگاه‌ها

منبع اصلی دانشجویان:

مناسب برای رشته‌های //
حقوق و سایر رشته‌های مرتبط پیام نور

نویسنده جزوه //
تیم تالیف بژیک

نوع فایل //
خلاصه میکرو طبقه‌بندی شده

کیفیت //
تضمین ۱۰۰٪ مطالب

۳

ساعت مطالعه

۱۰۰٪

پوشش نکات

۳۱

صفحه مفید

فصل اول: کلیات

گفتار اول: تعاریف

✓ پیش از بررسی حقوق مالکیت معنوی، نیازمند شناخت مفاهیم پایه حق و مالکیت هستیم.

💡 حق در لغت به معنای راست و درست، ثابت، ضد باطل، یقین و عدل، نصیب و بهره و ثبوت اسماء خداوند آمده است.

💡 در اصطلاح حقوقی، حق توانایی است که حقوق هر کشور به اشخاص می‌دهد تا از مالی مستقیم استفاده کنند یا انتقال مال و انجام کاری را از دیگر بخواهند.

💡 در اصطلاح حقوقی اسلام، حق توانایی خاصی است که برای کس یا کسانی نسبت به چیز یا کس اعتبار شده و به مقتضای آن توانایی می‌تواند در آن چیز یا کس تصرف نموده یا بهره‌ای برگیرد.

✓ حق از نظر ماهیت دارای سه ویژگی کلیدی است:

✓ قابلیت اسقاط آن از ناحیه اشخاص

✓ امکان نقل و انتقال آن به اسباب انتقال قهری و ارادی

✓ امکان تعهد علیه آن

💡 حق عبارت است از سلطه‌ای که برای شخص بر شخصی دیگر یا مال یا شیئی جعل و اعتبار می‌شود.

💡 مالکیت، حق استعمال و تصرفات به هر صورت از سوی مالک در ملک و مال خود به جز مواردی که در قانون استثناء شده، می‌باشد.

✓ مالکیت مهم‌ترین حق عینی است و به شخص حق همه‌گونه تصرف و انتفاع را می‌دهد؛ امروزه کلمه مالکیت علاوه بر عین، شامل مالکیت منفعت نیز می‌شود.

دقت کنید: مالکیت حقی است مطلق و انحصاری. مطلق است زیرا به صاحب آن اجازه هرگونه تصرف و بهره‌برداری (مگر موارد استثناء شده در قانون) را می‌دهد و انحصاری است زیرا مالک منحصرأ از مال خود ⚠ بهره‌مند شده و می‌تواند مانع تصرفات دیگران شود، حتی اگر ضرری برای او نداشته باشد.

✓ در مالکیت‌های فکری بر خلاف حقوق عینی، موضوع حق یک شیء معین مادی نیست، بلکه فعالیت فکری انسان است؛ واژه «معنوی» نیز در اینجا در مقابل مادی و صوری به کار رفته است.

در اصطلاح حقوق مالکیت معنوی صرفاً اشاره بر این دارد که متعلق حق، مادی نیست، بلکه فعالیت فکری انسان است.

نکته مهم: برخی حقوق دانان اصطلاح «مالکیت‌های فکری» را ترجیح می‌دهند، عده‌ای دیگر اصطلاح «حقوق مالکیت معنوی» را مناسب‌تر می‌دانند (زیرا معتقدند همه موضوعات الزاماً از تفکر ایجاد نمی‌شوند، مانند سرقتی) و گروهی اصطلاح «حقوق معنوی» را کم‌ایرادتر می‌دانند؛ با این حال، اسناد مربوطه اصطلاح «حقوق مالکیت معنوی» را ترجیح داده‌اند.

طبق کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت معنوی، این حقوق شامل موارد زیر است:

- ✓ آثار ادبی، هنری و علمی
- ✓ نمایش‌های هنرمندان بازیگر، صدای ضبط شده، برنامه‌های رادیویی
- ✓ اختراعات در کلیه زمینه‌های فعالیت انسان
- ✓ کشفیات علمی
- ✓ طراحی‌های صنعتی
- ✓ علائم تجاری، علائم خدماتی، نام‌های تجاری و عناوین
- ✓ حمایت در برابر رقابت نامطلوب و سایر حقوق ناشی از فعالیت فکری در قلمرو صنعتی، علمی، ادبی و هنری

حقوق مالکیت معنوی حقوقی است که به صاحب آن اجازه می‌دهد از منافع و شکل خاصی از فعالیت یا فکر انسان منحصراً استفاده کند.

✓ در موافقت‌نامه راجع به جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت معنوی (تریپس)، این اصطلاح به کلیه انواع مالکیت معنوی (مانند کپی‌برداری، علائم تجاری، اختراعات، مدارهای یکپارچه و اطلاعات افشاء نشده) مربوط می‌شود.

گفتار دوم: شاخه‌های حقوق مالکیت معنوی

✓ به طور سنتی، حقوق مالکیت معنوی به دو شاخه اصلی تقسیم می‌شود:

- ✓ حقوق مالکیت صنعتی
- ✓ حق مؤلف (یا حق کپی‌برداری)

مالکیت صنعتی مفهوم عامی است که نه تنها شامل صنعت و بازرگانی می‌شود، بلکه رشته‌های صنایع کشاورزی، استخراجی و کلیه محصولات طبیعی یا مصنوعی را نیز در بر می‌گیرد.

✓ موضوعات حمایت مالکیت صنعتی شامل این موارد است: ورقه‌های اختراع، نمونه‌های اشیاء مصرفی، مدل‌ها و طرح‌های صنعتی، علائم کارخانه‌ها، علائم مربوط به خدمات، نام بازرگانی، مشخصات مبدأ، و جلوگیری از رقابت نامشروع.

✓ در موافقت‌نامه (تریپس)، طرح‌های ساخت مدارهای یکپارچه و نشانه‌های جغرافیایی نیز تحت حمایت معرفی شده‌اند.

تبصره مهم: حمایت از اختراعات، علائم تجاری و طرح‌های صنعتی به معنای اعطای حق استفاده انحصاری نیست، بلکه اقدامی علیه فعالیت‌های رقابتی نامشروعی است که با فعالیت‌های صادقانه صنعتی و بازرگانی مغایرت دارد.

 حق مؤلف (کپی‌رایت)، برای آفرینندگان آثار ادبی و هنری حق خاصی قائل می‌شود تا منحصراً در مدت زمانی معین، اجازه بهره‌برداری از آثار خود را داده یا دیگران را از آن منع کند.

✓ در کنار حقوق مؤلف، حقوق جانبی یا مرتبط با کپی‌رایت برای گروه‌هایی که فعالیتشان در زمینه فرهنگ و رسانه نقش بسزایی دارد، در نظر گرفته می‌شود که شامل سه گروه اصلی است:

✓ هنرمندان اجراءکننده که قوانین ملی حق مشابه‌ای با مؤلفین به آن‌ها اعطا می‌کند

✓ تهیه‌کنندگان آثار صوتی جهت حمایت در برابر تکثیر غیرمجاز محصولاتشان

✓ سازمان‌های پخش رادیویی و تلویزیونی جهت حمایت غالباً در سطح ملی برای جلوگیری از استفاده بدون مجوز از برنامه‌هایشان

دقت کنید: این حقوق مرتبط، در نظام حقوقی رومی و ژرمنی با عنوان حقوق مجاور شناخته می‌شوند، اما کشورهای نظام آنگلو ساکسون عموماً این موارد را تحت عنوان کلی اثر یا آثار ادبی و هنری مشمول قانون کپی‌رایت می‌دانند.

✓ گستره حقوق مؤلف بسیار وسیع است و مواردی چون کتاب، رساله، جزوه، نمایش‌نامه، شعر، آثار موسیقی و بصری، نقاشی، تصویر، معماری، عکاسی و غیره را شامل می‌شود.

گفتار سوم: سابقه تاریخی حقوق مالکیت معنوی

حقوق مالکیت صنعتی

○ ابتدای شکل‌گیری: حمایت از مقولات مالکیت صنعتی منحصراً از طریق اعطای امتیاز یا طرح دعاوی در محاکم صورت می‌گرفت و این رویه تا اواسط قرن هفده ادامه داشت.

○ از قرن هفده به بعد: بسیاری از کشورها در صدد تهیه قوانین ملی برای حمایت از اختراع برآمدند و در سال‌های پایانی قرن هجدهم اولین قوانین ملی به تصویب رسیدند.

